

Az élet tanítható

Mezei Éva rendező, drámapedagógus szellemi öröksége

A kötetet az Alexandra Könyvkiadó jelentette meg ez év márciusában, Illés Klára szerkesztésében.

A könyv sajtóbemutatójára az Örkény Színházban került sor 2008. március 17-én. Konzolidált, visszafogott társasági esemény részesei lehettünk (a Drámapedagógiai Magazin a felelős szerkesztő képviselte). Az ünnepi alkalomra gyülekezők (szép számú, kissé korosodó közönség, sok ismert személyiség) meghallgathatták a megszólalásra felkért vendégeket: volt közöttük olyan, aki felkészületlenül, kissé zavarosan, de hosszan beszélt (ennyiben megfelelt a rendezvény az általános hazai gyakorlatnak – azt már megtanulták a mindenkori előadók, hogy improvizálni kell, mert az olyan „meggyőző”; azt még nem sokan, hogy a rögtönzéshez kell az előzetes, alapos felkészülés és az erős, koncentrált jelenlét). Szerencsére akadt olyan is a megszólalók között, aki talán túlzottan szűkszavúan, de érdekesen (Mácsai Pál), és olyan is, aki kitűnően beszélt (Fodor Tamás): nem csak színházi körökben ismert, mindig remek előadó, aki hozta saját, megszokott, magas színvonalát.

A sajtóanyagban olvashattuk (többek között) az alábbiakat:

Mezei Éva (1929-1986) 1951-ben végzett a Színház-
művészeti Főiskolán. Pályáját a Vidám Színpadon kezdte. Meghatározó szerepet játszott az Egyetemi Színpad, a 25. Színház, a Pinceszínház létrejöttében. A Népművelési Intézet munkatársaként a 60-as, 70-es években kibontakozott irodalmi-színvadi mozgalom egyik legfőbb motorja volt. Angliai tanulmányútjait követően a 70-es évek elejétől a drámapedagógia módszereknek az iskolai oktatásban való bevezetését elsőként próbálta ki Magyarországon. Létrehozta a Gyerekjátékszín nevű együttest, a gyerekek színjátékba való aktív bevonásának új módszereit kidolgozandó. Színészek, rendezők, értelmiségiek nevelője, útra indítója. Neves szinkronrendező.

A sajtótájékoztatónál minden bizonnyal érdekesebb, melegebb, emberibb esemény volt az, melynek a Pinceszínház adott helyet 2008. március 30-án délután.

„A Pinceszínházban – pontosabban a hozzá tartozó klubban –, ahogy mondani szokás, egy gombostűt sem lehetett volna leejteni. Mezei Éva kortársai, barátai, tanítványai gyűltek össze, hogy együtt örüljenek a róla, neki szóló könyv megjelenésének. S ahogy Mezei Évához illik, tették ezt vidáman, felszabadultan. Müller Péter Sziámi verseket mondott, Sándor György monológot, a Gyerekjátékszín tagjai felelevenítették egyik legsikeresebb számukat a Janikovszky Éva Ha én felnőtt volnék című zenés jelenetét. Izgalmas volt hallgatni Lázár Magda történeteit, Molnár Gál Péter és Trencsényi László visszaemlékezését. Talán csak egy fontos adalék a könyv kapcsán, de éppen e fórumon aktuális: aki elolvassa Az élet tanítható című könyvet, reméljük meglepetten és élményekben gazdagodva fogja tapasztalni, hogy Mezei Éva mennyi mindenben 'benne volt', hogy az a kép, amelyet azon szerencsések őriznek, akik még ismerhették e körben – tehát a drámapedagógus Éva néni – mennyire csak az egyik szelete volt nagy ívű, gazdag alkotói pályájának.” (Illés Klára sorai a DPM olvasói számára.)

Mezei Éva ünneplése

MGP

Vasárnap délután a Pinceszínházban meglehetősen telt ház előtt baráti ünneplésre gyűltek egybe azok, akik nem felejtették el halála után 22 évvel sem. Illés Klára szerkesztésében az Alexandránál megjelent *Az élet tanítható* címmel rá emlékező írások gyűjteménye. A Török Pál utcai Pinceszínházban, ahol a legeredményesebben avatkozott bele fiatal életbe, észrevétlenül útravalóval látva el jóra fertőzése áldozatait: összegyűltek leghálásabbjai. Közösen énekeltek, verset mondtak, videofelvételeket játszottak be, meghatódtak, tréfalchoztak, úgy viselkedtek, mintha még mindig ott ülne köztük, nem csak tanításai, ösztökélései, lendülete hatna még ma is.¹⁸

Parányi természetű asszony nagy hatással. Nem színigazgató. Nem színházi rendezőként kiemelkedő, holott rendezői diplomával a Vidám Színpadnál elviselte az autodidakta nevetésiparosok, „ezt mi úgyis, tudjuk, aranyoskám” szakmai fennhéjázását, leszolgált egy évadot a folyamatosan sosem működő egri színháznál, amikor éppenséggel épülete sem volt, használaton kívüli templomban tartotta előadásait. Valamint az újságíró székház utolsó emeletén részt vett a 25. Színház konvenciórobbantó próbálkozásában (amit ösz-

¹⁸ Molnár Gál Péter írását a szerző engedélyével a szinhaz.hu oldalról vettük át – köszönettel. (A szerk.)

szefoglaló téveszméket publikáló teatrológusok úgy kifejejtnek – világnézeti rövidlátás időszerűsége okán –, mintha sosem is lett volna.) Osztályvezető helyettes a Népművelési Intézetnél.

Szinkronrendező. Rendező a rádióban a Harsan a kürtszónál. A Madách Gimnáziumban lerakta alapjait a középiskolai színházra nevelésnek. Azt is nehéz felsorolni, ahol hivatalosan bejegyzetten dolgozott, hát még mindazon helyeket, ahol csak megjelent, minden kinevezés, funkció nélkül segíteni, bedolgozni, megoldani, példával élni, kölcsönenergiát ömlesztteni bátortalanokba, begyűjtani repülésre tétovákat.

Alattomban dolgozott. Álcázva ért el eredményeket. Félig hivatalból, nagyobbrészt mégis színházi úton-állóként. Női Fatia Negraként: nappal tisztviselője a Népművelési Intézetnek. Az éj leple alatt járatlan utakra csábító esztétikai kútmérgező. A '60-as, '70-es évek színházi partizánjaként működött.

Stikában átalakította az ízlést. Megkérdőjelezte az értékrendeket. Kinyitotta a szemeket más színpadi látványokra. Hozzásegítette a füleket másként hallani.

Azon években a színészet háztájija tevelt jövedelmet a naptár szerint sorakozó vállalati és üzemi ünnepegekből. Dívott mondani Csohány Gabriella Szittya Attila Bendegúzi poétikai találatát: „nézem a nép masírozó seregét / számba veszem a legények elejét.” Fehér blúz. Révült elragadtatottság.

Sor követett verssort. Taps. Meghajlás. Új költői szocializmus-dicséret.

Taps. Meghajlás. Új műsorszám. Mezei Éva a kalárisba fűzött építő versek helyett elszaporította az „irodalmi színpadi” előadói formát. Átkomponált versműsorok logikai rendbe szedett összefüggésekkel. Színpadi kompozíciók a haptákba vágott óvodai versmondások helyett. Helyet kapott a költészet mellett az ének, a szcenika, a verskórus. Országos versmondó versenyek terjesztették az értelmes költői tolmácsolást. A daloló értelmetlenséget felváltotta az embernek, emberhez szóló emberi hang. Az állami ünnep helyett előtérbe került a versek kínálta esztétikai öröm.

Lelkes ifjú nemzedékből érkezett. Őszinte szívvel fűjták a parasztpárti költő, Jankovich Ferenc sorait: „Sej, a mi lobogónkat / fényes szellők fűjják, / sej, az van arra írva: / éljen a szabadság!” Éva kiábrándulásai, kijózanodásai után is mindhalálig komolyan a nóta szerint élt, bízva benne: holnapra megforgatjuk az egész világot.

Az egész világot Mezei Évának sem sikerült megforgatni, de miközben felfordult körötte/köröttünk a világ: sikerült neki minden nap szelet vetnie maga körül elsöprendő a korhadtat, az avított, és felültetni az előrevivő szelek szárnyára az erőterébe került ifjú embereket.

Hétköznapi pedagógiája

I. rész

Debreczeni Tibor

Kedves Olvasó!

Egy amolyan idős tanárnak, mint amilyen magam vagyok, illenék magvas bölcsességeket írni – pedagógiáról lévén szó – az utánam jövő pályatársaknak, illenék, ha magam magvas és bölcs lennék. Ennek híjjával, annyit tehetek, s gondolom, ez sem kevés, s ráadásul az idős tanári létállapotból logikusan következik is, hogy szemelgetek önéletírásos könyvemből, a Visszanéztemből¹⁹, vajh, találok-e benne olyan szövegrészeket, gyermek-, kamasz- és ifjúkori emlékeket – óh, milyen távoli idő ez, neked olvasó, történelmi idő, Horthy-korszak, háború utáni koalíciós időszak, Rákosi korszak –, melyek arra utalnak: lám, lám, efféle élmények hatására, ezeknek eredményeként lettem az, aki, reformpedagógus, személyiségközpontú metodikák kimunkálója és gyakorlója.

A szerkesztő jóvoltából módodom lesz folytatni az emlékezést és rögzíteni a közelmúlttal s napjainkkal kapcsolatos pedagógiai megfigyeléseimet, reflexióimat is. Ezért is írhatjuk, hogy I. rész.

Szemelvények a Visszanéztemből

Az anarcsi református egy tantermes iskolában, 1935-ben

Tanítáznak hívják apukámat, egybe ömlesztve a két szót, azt hogy tanító s azt, hogy úr. Anarcsion hívják tanítáznak. Tanítaur, sóhajtják, így óhajtják, préselik, szorongják, kiáltják, lelkendezik ki magukból a

¹⁹ Debreczeni Tibor: Visszanéztetem. Academia Ludi et Artis, Bp. 2006